

PATRICK NESSES

Gradivo za osnovne in srednje šole

Mladinska knjiga
ZALOŽBA

PATRICK NESS

Patrick Ness (1971) je ameriški pisatelj, ki živi in dela v Angliji. Za svoja literarna dela je prejel že številna priznanja in je doslej edini avtor, ki so mu dvakrat zapored podelili Carnegie Medal, eno najpomembnejših nagrad za otroško in mladinsko literaturo – najprej leta 2011 za *Vojno pošasti* (tretji del trilogije *Hrup in kaos*) in nato še leto pozneje za knjigo *Sedem minut čez polnoč*. Obe deli sta že prevedeni v slovenski jezik, po trilogiji *Hrup in kaos* pa naj bi v prihodnjih letih posneli film.

Spodnja besedila so večinoma povzeta po avtorjevi internetni strani www.patrickness.com; biografija je prevedena s spletnega mesta www.amazon.com/Patrick-Ness. Za podrobnejše opise knjig obiščite www.fejstbuk.net, kjer najdete tudi videonapovednike in avtorjeve videopredstavitve knjig ter povezave na pomembnejše internetne strani.

Gradivo je pripravila Ana Duša.

KAZALO

Avtor se predstavi	4
Avtorjeva bibliografija	5
Patrick Ness in sodobni mediji	5
Patrick Ness priporoča v branje	5
Podrobneje o avtorjevih delih, ki so prevedena v slovenščino	7
<i>Sedem minut čez polnoč</i>	7
<i>Trilogija Hrup in kaos</i>	10
Dodatna zgodba o <i>Hrupu in kaosu</i>	14

AVTOR SE PREDSTAVI

Ko sem bil otrok

Rodil sem se v vojaški bazi Fort Belvoir blizu Alexandrie v ameriški zvezni državi Virginija. Moj oče je bil vojaški inštruktor, a je bil precej bolj prijazen, kot bi človek sklepal iz njegovega poklica. V Fort Belvoiru sem preživel prve štiri mesece svojega življenja: po tistem se nisem nikoli več vrnil na vzhodno obalo Amerike. Preselili smo se na Havaje, kjer sem živel skoraj do šestega leta. Tam sem hodil v vrtec in pogosto smo šli na izlet na plažo Waikiki. Enkrat sem prijel morskega ježa in končal s približno stotimi bodicami, zapičenimi v dlan. Kot otrok sem si ves čas izmišljeval zgodbe, čeprav mi je bilo po navadi preveč nerodno, da bi jih komu pokazal.

Ko sem odrasel

Že v mladih letih sem vedel, da hočem biti pisatelj. Na univerzi v Južni Karolini sem študiral angleško književnost, in ko sem diplomiral, sem dobil službo tekstopisca v losangeleškem podjetju za telekomunikacije, kjer sem pisal navodila za uporabo, govore in enkrat celo oglas za Gilroy, kalifornijski festival česna. Prvo zgodbo so mi objavili leta 1997 v *Genre Magazine*; leta 1999, ko sem se preselil v London, kjer živim še zdaj, sem ravno pisal svoj prvi roman *The Crash of Hennington*. Na univerzi v Oxfordu sem tri leta učil kreativno pisanje; večina študentov je bila starejših od mene.

Doslej sem objavil tri knjige za odrasle: romana *The Crash of Hennington* in *The Crane Wife* ter zbirko kratkih zgodb *Topics About Which I Know Nothing* (*Reči, o katerih ne vem ničesar*), naslov, ki se mi je sprva zdel smešen, ampak po 10.000 omembah sem se ga že navadil.

Evo, namig, če hočeš postati pisatelj ali pisateljica: ko pišem prvo verzijo, vsak dan napišem samo 1000 besed, kar ni veliko (začel sem s 300, povečal na 500, zdaj jih brez težav naredim 1000). In če napišem

1000 besed, sem za tisti dan končal, tudi če sem za vse skupaj zapravil samo eno uro časa (po navadi sicer ne gre tako hitro, se pa zgodi). Roman šteje najmanj 60.000 besed, se pravi, da imate 60 dni pozneje lahko končano prvo verzijo knjige. *Na begu* ima 112.900 besed, za prvo verzijo pa sem porabil sedem mesecev. Sledilo je precej popravkov. Takrat postanejo stvari zabavne: ko začne knjiga dobivati obliko, kakršno si si zamislil, takrat se dejansko počutiš kot pisatelj.

Stvari, ki jih niste vedeli o Patricku Nessu:

1. Imam tetovažo nosoroga.
2. Dvakrat sem pretekel maraton.
3. Naredil sem potapljaški izpit.
4. Napisal sem radijsko komedijo o vampirjih.
5. Nikoli nisem bil v New Yorku, ampak ...
6. Bil sem že v Sydneyju, Aucklandu in Tokiu.
7. Naredil sem sprejemne izpite za filmsko šolo, a sem se odločil, da bom raje pisatelj.
8. Kot najstnik sem bil *got*, no, ja, kolikor si v mestu Tacomi v državi Washington sploh lahko bil *got*. Kljub temu sem moral vsako nedeljo v cerkev.
9. Zdaj nisem več *got*.
10. Pod nobenim pogojem ne jem čebule.

AVTORJEVA BIBLIOGRAFIJA

Spodaj so navedena vsa knjižna dela Patricka Nessa, tudi tista, ki pri nas (še) niso prevedena, in celo tista, ki tudi v tujini sploh še niso izšla, a je tam že napovedan datum njihovega izida. V nadaljevanju sledi podrobnejša predstavitev avtorjevih del, ki so že izšla v slovenskem jeziku, to sta trilogija *Hrup in kaos* ter knjiga *Sedem minut čez polnoč*.

Za mladino:

trilogija *Hrup in kaos* (*Chaos Walking*)

- *Na begu* (*The Knife of Never Letting Go*)
- *Zakaj in Zato* (*The Ask and The Answer*)
- *Vojna pošasti* (*Monsters of Men*)

Sedem minut čez polnoč (*A Monster Calls*)

More Than This (v Angliji izide septembra 2013)

Za odrasle:

The Crash of Hennington

Topics About Which I Know Nothing

The Crane Wife

PATRICK NESS IN SODOBNI MEDIJI

Kot mnogi sodobni avtorji za mladino se tudi Patrick Ness dobro znajde in spridom izkorišča sodobne medije. Prek svoje internetne strani www.patrickness.com redno komunicira z bralci; tam objavlja novice v zvezi s svojimi knjigami, pisanjem in nastopi, na strani pa lahko najdete tudi povezave na njegove članke in intervjuje ter odzive bralcev. (Lepo vabljeni tudi vi, da kakšnega spišete in se tako pridružite skoraj 2500 navdušencem, ki so na ta način že vzpostavili stik z avtorjem – čeprav nanje javno ne odgovarja, pravi, da prebere prav vsakega.)

Patricku Nessu lahko sledite tudi na Twitterju (@patrick_ness), prek katerega sledilce obvešča o svojih pisateljskih in siceršnjih aktivnostih. Pred časom

je sprejel izziv britanskega časopisa *The Guardian*, ki priznane pisce vabi, naj napišejo zgodbo, primerno omenjenemu mediju. Ness je na odziv odgovoril z naslednjo, natanko 140 znakov dolgo zgodbo:

The future of fiction? he said. Maybe, she said. Will it have room for, you know, love & stuff? he said. Always, she said. OK then, he said.

Prihodnost fikcije? je rekel. Mogoče, je rekla. Bo v njej prostor za, no, ljubezen in to? je rekel. Vedno, je rekla. Potem naj bo, je rekel.

PATRICK NESS PRIPOROČA V BRANJE

V spodnjem članku, ki ga je Patrick Ness napisal za časopis *The Guardian*, avtor našteje deset knjig, ki jih je »najbolje prebrati takrat, ko vsi trdijo, da si zanje še premlad«. Med njimi je kar nekaj takšnih, ki še niso prevedene v slovenski jezik – tiste so zapisane z izvirnim naslovom. Če jih boste hoteli prebrati, boste morali zagristi v angleške verzije. Ampak, hej – ali niso dobre zgodbe nekaj, za kar se je vredno potruditi?

Takole pravi Patrick Ness:

Ko sem bil še otrok, sem imel blaženo srečo, da nihče ni cenzuriral izbora knjig, ki sem jih jemal v branje. Starši so bili veseli, da se mi je sploh ljubilo brati, in tako sem, povsem neveden, obiskoval knjižnico in posegal po vsem, kar mi je prišlo pod roke.

Vsi mladi bralci, ki posegajo po knjigah, vsake toliko naletijo na kakšno, ki zanje »ni primerna«. In če jih potegne, iščejo še več podobnih. Kaj ni to naravnost čudovit način, da branje postane vznemirljivo, mogoče celo nevarno?

Literaturo za odrasle opredeljuje več kot zgolj odraslim primerna vsebina. Številne teh knjig je pravza-

prav bolje brati, ko si najstnik – nekatere zato, ker je zabavno početi tisto, česar se ne sme, druge zato, ker so tako lepe, da zanje nikoli ni prezgodaj, nekatere pa zato, ker lahko, če jih ne vzamete pravočasno v roke, za vedno zamudite priložnost zanje.

1. *Varuh v rži* avtorja J. D. Salingerja

Varuh v rži je precej očitna izbira, pa ne samo zaradi svoje razvpitosti. To knjigo je treba brati, dokler je človek še mlad. Če Holdena Caulfielda spoznate prepozno, lahko – namesto da bi uživali – začutite željo, da bi ga pošteno oklofotali.

2. *The Stand* avtorja Stephen Kinga

Zaradi preprostega razloga, da zna najstnike pripraviti do tega, da vzljubijo branje, si Stephen King zasluži mesto med svetniki. V osmem razredu sem imel predstavitev njegove knjige *Mačje pokopališče*. Učiteljica angleščine, slava ji, mi je dala petico. Knjigo *The Stand* sem za ta seznam izbral zato, ker je za odrasle malo dolga. Se pravi – če si najstnik (ali najstnica), ti bo bolj všeč. In s tem ni nič narobe.

3. *Infinite Jest* avtorja Davida Fosterja Wallacea

V kategoriji romanov z več kot 1000 stranmi je *Infinite Jest* eden tistih, v katerih mrgoli reči, ki so najstnikom pisane na kožo: brezsravno pametovanje, posmehljivo samozavesten pogled na prihodnost, noro zabavno eksperimentiranje z obliko in zaslužen občutek trdo opravljenega dela, ko prebereš knjigo do konca.

4. *Ljubljena* avtorice Toni Morrison

Knjigo *Ljubljena* sem prebral, ko sem jih imel petnajst, in počutil sem se, kot bi mi prvič dovolili, da prisostvujem odraslemu omizju. Resda nisem razumel vsake besede, a bil sem očaran. In po koncu sem vedel več kot na začetku, ne da bi se sploh zavedal, da sem se vmes česa učil.

5. *Deviški samomori* avtorja Jeffreyja Eugenidesa

Eden tistih večkrat nagrajenih romanov za odrasle,

za katere sem skrivaj prepričan, da so bili pravzaprav pisani za najstnike (tako kot roman *Ne ubijaj slavca*). Brez skrbi, ne bo vas spodbujal k samomoru, vas bo pa naučil ceniti elegantno pisanje, poleg tega, da res dobro ujame občutek osamljenosti najstniških let. In, hej, napisan je v tretji osebi množine! Se vam ne zdi, da vam preprosto mora biti všeč?

6. *Drakula* avtorja Brama Stokerja

Sledita klasiki, ki se v najstniških letih bereta boljše kot v odraslih. Najprej *Drakula* – zaradi hitrega ritma, strašljivosti in privlačnega pridiha rahle perverzности. In ja, treba je vedeti, da vampirji ne igrajo bejzbola. Iskreno? Niso bili narejeni za to.

7. *Middlemarch* avtorice George Eliot

Zato, ker bi moral človek *Middlemarch* brati, ko jih ima 14. In potem še enkrat, ko jih ima 23. In spet, ko jih ima 31. In 45. In 52. In 68. In 84. Verjeli ali ne, vsakokrat bo knjiga čisto drugačna.

8. *Maul* avtorice Tricie Sullivan

Zdaj pa prideta na vrsto dve osebni izbiri. Preberite ta čudoviti, profani roman, ki vas bo vrgel na rit, predvsem zato, ker je zelo pomembno, da vzljubite res dobro žanrsko literaturo, preden vas starejši bralci prepričajo, da morate nanjo gledati zviška. Pa še zato, ker se knjiga ukvarja s politiko spolov v daljni prihodnosti in z najstniki z brzostrelkami v nakupovalnem centru. Še enkrat vas vprašam – se vam ne zdi, da vam preprosto mora biti všeč?

9. *Jitterbug Perfume* avtorja Toma Robbinsa

Zaradi te knjige sem se sploh lotil pisanja tega seznama. Med 15. in 17. letom sem jo prebral vsaj dvanajstkrat in takrat me je navdušilo dejstvo, da je lahko literatura, ravno literatura, tako igriva. Da ni treba, da je vedno vljudna. Da lahko uporablja odpičene metafore kar tako, za hec. In da lahko z nasmeškom opisuje žgečkljive podrobnosti. Izmed vseh, ki sem jih prebral, je ta knjiga verjetno najbolj vplivala

na moje lastno pisanje, odprla mi je svet neskončnih pisateljskih možnosti. In veste kaj? Od takrat je nisem nikoli več prebral. Ne bi je mogel. Kdo ve, kako razočaran bi bil, če bi se je lotil z očmi odraslega bralca. Naj ostane, za večno veličastna, potopljena v moje najstniške dni.

10. Neznana knjiga Neznane Avtorja

No, zdaj pa postane zanimivo. Nikakor vam ne morem priporočiti nekaterih knjig, ki sem jih (pa ne samo jaz) bral v najstniških letih. Mislim, lepo vas prosim – je *Trainspotting* na kakršenkoli način primeren za najstnika? Ali pa knjige pisateljic, kot sta Jilly Cooper in Jackie Collins, in, bog pomagaj, roman *Flowers in the Attic*? Že mogoče, da smo jih mi, starejši, cenili, khm, da smo preživeli, čeprav smo jih brali, ko smo bili vaših let, ampak vi ste še premladi, DALEČ premladi, da bi se dotaknili kate izmed teh knjig, ki jih lahko brez težav dobite na policah knjižnic. Zložene so po abecednem redu avtorjev – se pravi, A je na začetku police in Ž je na koncu. Ampak ne, teh knjig vam res ne bi mogel priporočiti.

PODROBNEJE O AVTORJEVIH DELIH, KI SO PREVEDENA V SLOVENŠČINO

Sedem minut čez polnoč (za bralce od 10. leta naprej)

Roman pripoveduje zgodbo trinajstletnega dečka Conorja, čigar mama je hudo bolna – tako hudo, da ji tudi najbolj naporne terapije, tiste, zaradi katerih kar naprej spi in ne more skrbeti niti zase, kaj šele za sina, ne pomagajo več. Za povrh pa je Conorjeva najboljša prijateljica to vsem izblebetala, tako da za bolezen njegove mame vedo vsi v Conorjevi šoli. In Conorju zdaj grozi, da bo moral živeti z babico. In da bo mera polna, pride iz Amerike še njegov oče, ki

se, odkar ima čez lužo novo družino, obiskom sicer uspešno izmika.

Sedem minut čez polnoč pa se Conor zbudi. In to ne enkrat, vsako noč. Skozi okno svoje spalnice zagleda pošast. A to ni pošast iz njegovih nočnih mor, tista, ki ga preganja, odkar je njegova mama začela naporne terapije. Drugačna je, starodavna, divja. In nekaj hoče od Conorja. Nekaj strašnega in nevarnega. Hoče resnico ...

Roman je nastal po zapiskih cenjene angleške avtorice Siobhan Dowd, ki ji je prezgodnja smrt preprečila, da bi ga napisala sama. Knjiga je prejela številne najpomembnejše mednarodne nagrade za mladinsko leposlovje, med drugim tudi prestižni Carnegie Medal 2012 za besedilo in nagrado Kate Greenaway 2012 za ilustracije.

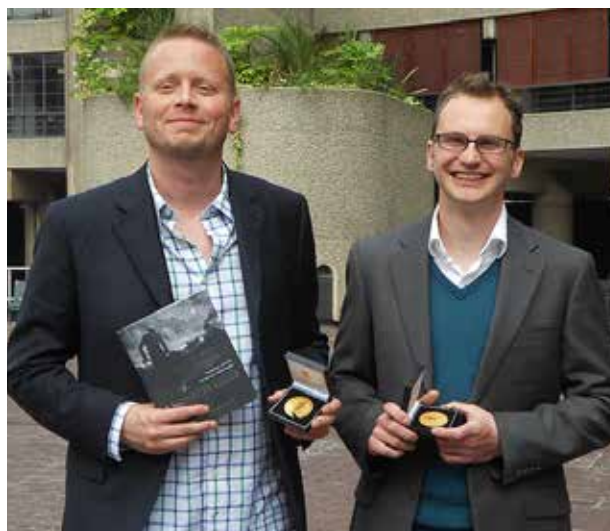
Siobhan Dowd in knjiga z dvema avtorjema

Siobhan Dowd je bila angleška pisateljica knjig za mladino in aktivistka, ki se je med drugim borila za pravice pisateljev, ki so zaradi svojih knjig tarče političnega pregona. (Eden najbolj znanih tovrstnih primerov v zadnjih desetletjih je indijsko-britanski pisatelj Salman Rushdie, ki si je z romanom *Satanski stibi* nakopal sovraštvo islamskih ekstremistov; ti so mu odkrito grozili s smrtjo. »Odbor za Rushdijevo obrambo« je vodila prav Siobhan Dowd.) Posvečala se je tudi delu z ranljivimi in odrinjenimi skupinami (zaporniki, Romi, mladoletnimi prestopniki in podobno), za katere je razvijala posebne programe branja in literarnega delovanja.

Leta 2004 je Siobhan Dowd izvedela, da ima raka. Čeprav je bilo jasno, da bolezen verjetno ne bo prežive-la, je še naprej opravljala svoje aktivistične in pisateljske dejavnosti. Z eno izmed britanskih založb je bila tako že dogovorjena, da napiše nov mladinski roman. »Imela je like, zaplet in začetek. Tisto, česar ni imela, je bil čas,« je o njeni zasnovi knjige *Sedem minut čez pol-noč* zapisal Patrick Ness, ko so ga po Siobhanini smrti prosili, ali bi bil pripravljen dokončati njen roman. Ko je nalogo sprejel, ni vedel, kam ga bo zgodba peljala; vedel je samo, da noče pisati tako, kot se mu je zdelo, da bi lahko pisala Siobhan. Z drugimi besedami – ni hotel oponašati njenega stila in razmišljanja, temveč na podlagi njene ideje napisati svojo zgodbo – samo tako, pravi, je lahko izrazil svoje veliko spoštovanje do nje. »Ko sem pisal, me je vodila ena sama misel,« pravi Ness, »napisati zgodbo, ki bi bila vseč Siobhan. Vse drugo se je zdelo precej nepomembno.«

Pošasti od zunaj ...

Kadar izrečemo besedo »pošast«, imamo v mislih po navadi bitje, ki po svoji zunanosti nekoliko izstopa in ki nam vliva grozo in strah. Pošasti so nadnaravna ali fantazijska bitja, kakršnih v resničnem življenju ne moremo srečati. Našo predstavo o tem, kako naj bi bile videti pošasti, v veliki meri oblikuje popularna

kultura, na primer filmi ali stripi; že dosti preden so iznašli gibljive slike, so si pošasti zamišljali slikarji in kiparji, pa tudi pesniki in pisatelji, ki jih sicer niso upodabljali z barvami, a so jih znali prav tako dobro pričarati z besedami.

Groza in strah, ki nas prevzameta, ko pomislimo na videz pošasti, v nas vzbujata prepričanje, da so pošasti nujno zle; ljudje tisto, česar nismo navajeni in kar nam je neznano, pogosto povezujemo s slabim, škodljivim ali nevarnim. Dokler ostajamo na področju fikcije, to pravzaprav niti ni tako hudo – precej bolj problematično je, če na podoben način gledamo tudi ljudi, ki se na zunaj razlikujejo od nas, recimo takšne, ki jim je bolezen ali nesreča preoblikovala telo. Če bolje pomislimo, moramo priznati, da v resnici ni razloga, da bi se nekoga bali samo zato, ker je videti drugačen, pa čeprav bi imel, recimo, troje rok, dve glavi, veвериčji rep in ptičji kljun namesto ust. »Kar misliš, ni pomembno,« pravi pošast Conorju v knjigi, »štejejo samo dejanja.« In v resnici človekov videz ne določa njegovih dejanj; videz nam ne pove ničesar o tem, ali so stvari, ki jih človek počne, dobro- ali slabonamerne.

Včasih tudi v popularni kulturi ali literaturi naletimo na bitja, ki so na zunaj videti strašljiva, v resnici pa se izkažejo za izrazito pozitivna. Spomnite se, na primer, samo animiranih filmov o *Pošastih iz omare* ali

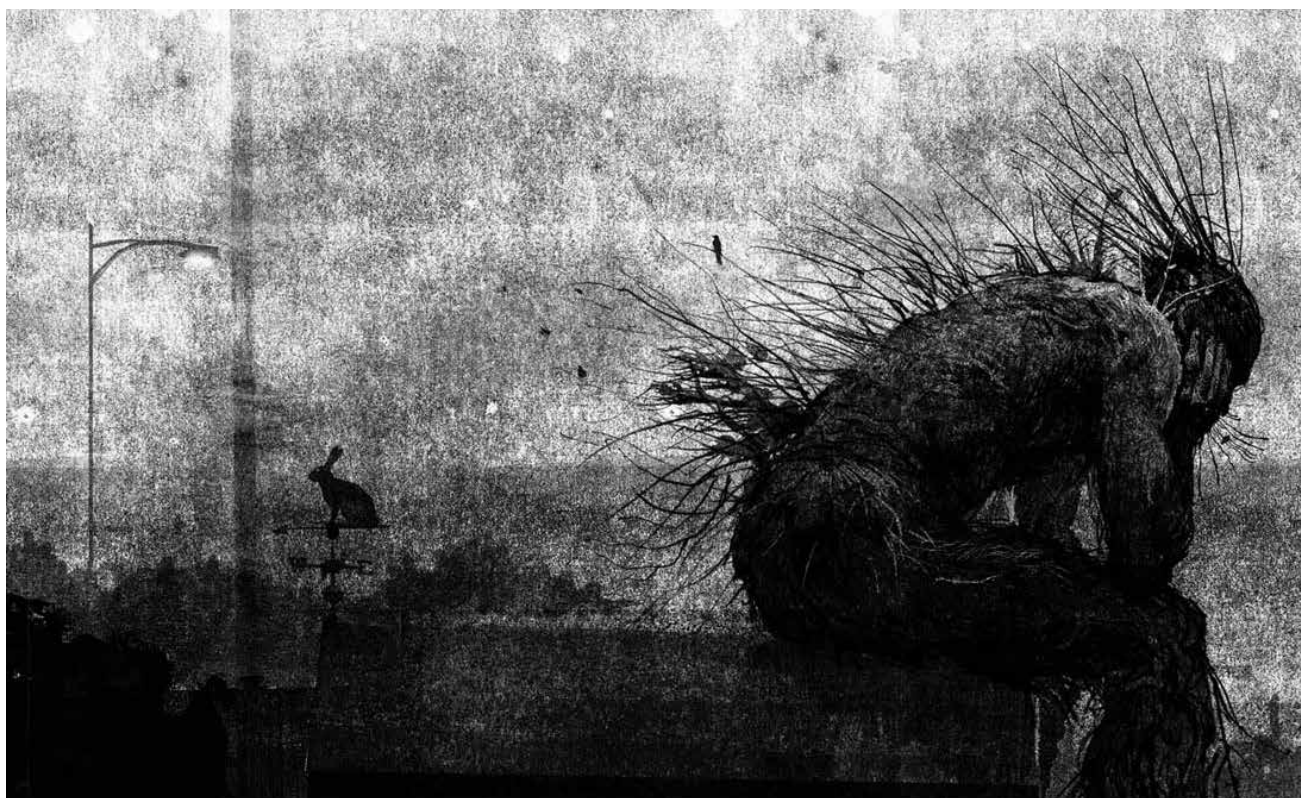
o *Šreku*. V podobno kategorijo sodi tudi Conorjeva pošast: ne glede na to, kako grozljiva je videti, ji v resnici ne moremo očitati zlih namenov, nasprotno: prišla je zato, da bi Conorja rešila pred tisto drugo, večjo, resnično pošastjo, ki ga lovi v sanjah in mu greni življenje. In tako se znajdemo pred pomembnim vprašanjem: kdo je pravzaprav pošast, ki Conorjevo mammo vleče v brezno?

... in tiste od znotraj

Če ljudje na podlagi videza včasih sklepamo preveč (če se na primer nekoga bojimo samo zato, ker je videti drugačen), lahko rečemo, da prav tako na podlagi videza včasih sklepamo premalo: včasih komu zaupamo samo zato, ker lepo izgleda ali prepričljivo govori, kljub temu, da so njegova dejanja lahko sporna. (Zelo pomembna ugotovitev, za katero bi lahko v resničnem življenju našli strašljivo veliko primerov in ki si zasluži tehtnejši razmislek.) Včasih z besedo »pošast« označimo tudi človeka, ki naredi kaj zares grozljivega, kaj takšnega, kar je v naši družbi tako

zelo nesprejemljivo, da njegovega dejanja sploh ne moremo doumeti (recimo, da zagreši umor). V tem primeru z besedo »pošastno« seveda ne mislimo njegove zunanosti, temveč njegova dejanja.

Obstaja pa tudi tretja vrsta pošasti: takšne, ki se zabubijo v človeku in ga začnejo razjedati od znotraj: te pošasti so občutki strahu, krivde, jeze in podobna čustva, ki jih nosimo v sebi in jih ne znamo razrešiti. Povezane so z našim razumevanjem določenih okoliščin in dogodkov v našem življenju. Včasih nas lahko te notranje pošasti tako močno obremenjujejo, da zaradi njih ne moremo več opravljati vsakdanjih reči, da se začnemo zapirati vase, se umikati od prijateljev in družine, tako da se počutimo povsem same in izgubljene. Bolj ko se umikamo pred njimi, večje in strašnejše so pošasti, ki rastejo v nas. Takrat nam ne preostane drugega, kot da se z njimi soočimo, kajti samo tako se jih lahko rešimo. Se pravi, da naredimo tisto, kar od Conorja zahteva pošast v knjigi: soočimo se z resnico.

Teme za pogovor in poglobljeno branje

Sedem minut čez polnoč je knjiga, ki obravnava različne pomembne teme. Avtor na primeru Conorja pokaže, kakšno stisko doživlja otrok ob izgubi (katerega od) staršev in kako pomembno je v takih situacijah imeti oporo v drugih družinskih članih, prijateljih, učiteljih, vrstnikih. Pokaže nam, da ob doživljanju pretresljivih dogodkov potrebujemo tolažbo in toplino ljudi, ki se jim lahko zaupamo in ki nam pomagajo v sebi najti moč, da ne obupamo. Ne glede na to, kako resne so težave, ki jih doživljamo, pred njimi ne smemo bežati, temveč se moramo z njimi soočiti – le tako bomo lahko našli rešitev zanje in jih sčasoma premagali.

Pri branju knjige te vabimo, da razmisliš še o naslednjih vprašanjih:

1. Zakaj se pred Conorjevo hišo pojavi pošast?
2. Zakaj se Conor pošasti ne ustraši?
3. Česa se Conor v resnici boji? Zakaj se počuti tako krivega? Kako lahko huda stiska spremeni človekovo razumevanje sebe in dogodkov okoli sebe?
4. Zakaj Conor hlepi po kazni? Lahko kazen prinese odrešitev?
5. Kako se odločaš, katere informacije, ki ti jih zapajo prijatelji, boš delil/a z drugimi in katerih ne? Zakaj je Conor tako jezen na Lily?
6. Kdo vse bi Conorju lahko pomagal v njegovi stiski? Katere osebe v knjigi bi Conorju morale stati ob strani, pa mu ne? Zakaj ne?
7. Kaj misli učiteljica Kwanova s tem, ko reče: »Vem, kakšen je Harry, veš, nisem slepa. Nasilnež s karizmo in odličnimi ocenami je še vedno nasilnež. Najbrž bo nekoč prilezel še do predsednika vlade, bog se nas usmili.«
8. Zakaj mama ob Conorjevem predzadnjem obisku tako poudarja, da ve vse, kar ji hoče Conor povedati, tudi če tega ne izreče na glas?
9. Po navadi so starši tisti, ki pomagajo otrokom v njihovi stiski. V katerih primerih otroci pomagajo staršem?

10. Poznaš koga, ki doživlja podobno stisko kot Conor?

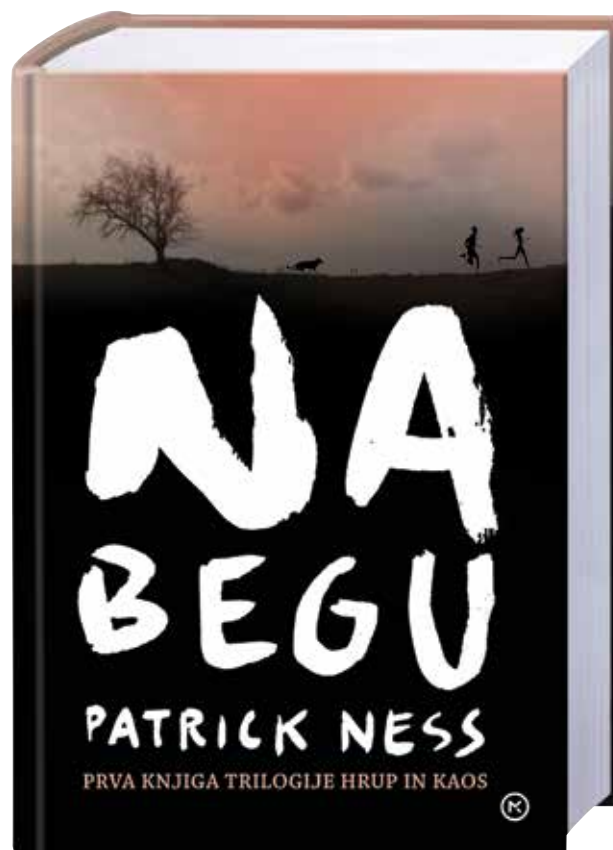
11. Kako bi ti pomagal/a Conorju, če bi bil/a njegov/a prijatelj/ica ali sošolec/sošolka?

12. Kako pa ti doživljaš različne stiske? Kako ravnaš, ko se ti zgodi kaj hudega?

13. Kako doživljajo in rešujejo svoje stiske tvoji prijatelji, prijateljice, bližnji?

Trilogija Hrup in kaos (za bralce od 15. leta naprej)

Trilogija, ki je luč sveta ugledala med letoma 2008 in 2010, je avtorju prinesla svetovno slavo in njegovo ime zasidrila visoko na lestvicah najboljših piscev za mladino, tako po izboru kritikov kot tudi bralcev. Znanstveno-fantastična distopija, skozi katero spremljamo pot glavnega junaka Todda Hewitta od v sistem ujetega skoraj-trinajstletnika do posameznika, ki mu s svojo neuklonljivo moralno držo uspe ubraniti svet

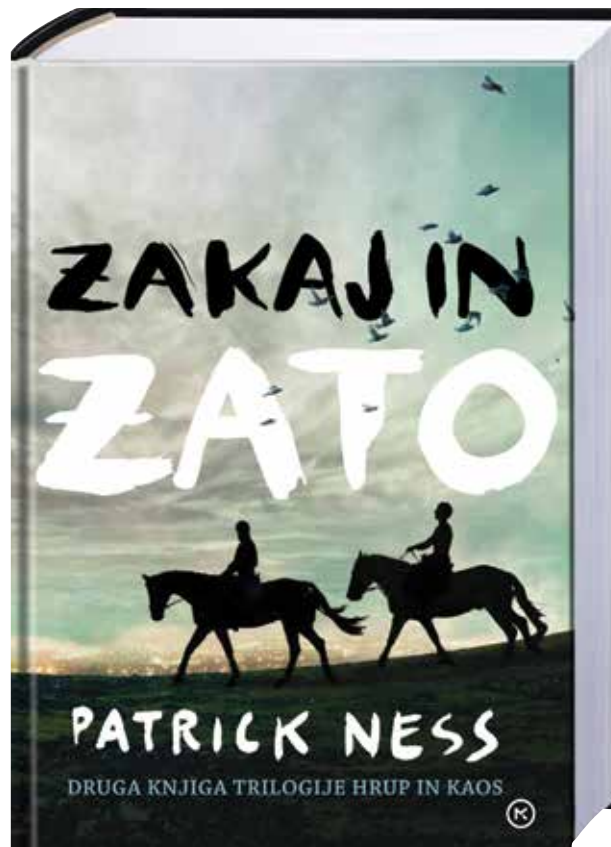
pred končno pogubo v plamenih vojne, se odvija na planetu, imenovanem Novi svet, kamor se je skupina idealističnih posameznikov zatekla pred grozotami Starega sveta – prenaseljenega, uničenega in od vojn razrušenega planeta, na katerem ni bilo več upanja za pošteno, preprosto, čisto in dobro življenje. Na novem planetu pa so naleteli na oviro, zaradi katere – tako so vsaj učili Todda – tudi tukaj mirno življenje ni mogoče: na staroselska bitja, imenovana Spaklji, ter na njihovo orožje, proti kateremu človeštvo nima moči: bacil hrupa.

Na begu

Todd Hewitt je zadnji deček v Prentisstownu, mestu Novega sveta, ki mu vlada župan Prentiss. Toda Prentisstown ni običajno mesto. V njem lahko vsi slišijo misli vseh drugih v neprekinjenem, neustavljivem hrupu, ki se nikoli ne neha. Nobene zasebnosti ni. Nobenih skrivnosti. Ali pač? Le mesec dni pred svojim trinajstim rojstnim dnevom, ko naj bi Todd končno postal moški, fant naleti na mesto, kjer je popolna tišina. Kar ni mogoče. Meščani Prentisstowna so mu lagali. In ker je Todd odkril njihovo skrivnost, mora zdaj zbežati. Na begu naleti na drugega človeka, na dekle Violo. Dekle, ki bo nekoč zraslo v žensko. Kar ni mogoče, saj je bacil hrupa vse ženske v Novem svetu že davno pomoril. Vsaj tako trdi uradna zgodovina mesta. Ali je mogoče, da je tudi ta izmišljena? In proti komu je naperjena vojska, v katero so nenadoma vstopili vsi prebivalci Prentisstowna?

Zakaj in Zato

Todd in njegova nova prijateljica Viola se pred neusmiljeno vojsko Prentisstowna zatečeta v mesto Haven. Toda tu zakorakata naravnost v roke svojega največjega sovražnika – župana Prentissa, ki si je podredil obljubljeno mesto rešitve. Prentiss Todda loči od Viole in ga zapre. Fant je tako na milost in nemilost prepuščen samovolji oblastnega župana; ta ga prisili v sodelovanje pri svojem krutem načrtu. Todd postane del njegove vojske, še več – Prentiss

ga začne vzgajati v svojega naslednika, ki naj bi mu pomagal oblikovati Novi svet po njegovi podobi. Za to pa je treba izpeljati nekaj sprememb, najprej pa iztrebiti domorodno vrsto Spakljev.

Toda zunaj mesta, ki se zdaj imenuje Novi Prentisstown, vsi ljudje ne stojijo križem rok. Pojavi se organizacija Zato, ki se začne bojevati proti oblastniželjnemu županu. Jim bo uspelo ustaviti klanje? Jim bo uspelo ustaviti sovražnika, ki se skriva za imenom Zakaj?

Vojna pošasti

Novi Prentisstown je pred velikim spopadom nasprotujočih si vojsk, ki imajo pred očmi le medsebojno uničenje. Todd in Viola sta ujeta med njimi, brez možnosti za pobeg. Posledice vsakega dejanja, vsake besede, so neizrekljivo pomembne: ali slediti tiranskemu županu ali teroristki, ki vodi uporniški Zato? Ali rešiti življenje tistemu, ki ga najbolj ljubiš, ali življenja tisočih tujcev? Verjeti v odrešitev ali obupati?

Kako do miru, ko pa so tisti, ki si ga želijo, tako brezupno v manjšini? In kakšne so možnosti, da se svet sploh ohrani, če se spopadejo pošasti?

Literarni žanr

Trilogijo *Hrup in kaos* lahko označimo za *znanstvenofantastično distopijo*, čeprav boste v zvezi z njo zagotovo našli vsaj še oznaki *postapokaliptična* in *fantazijska*. Naj vas to ne zmede preveč – zares dobra literatura se pogosto izmika enoznačnim definicijam.

Znanstvena fantastika (po navadi se namesto polnega imena uporabljata kar kratici ZF ali SF; slednja izhaja iz angleškega poimenovanja žanra, *science fiction*) je žanr, ki svoje zgodbe po navadi postavlja v prihodnost. V nasprotju s fantazijskimi romani (dandanes tudi med mladimi izredno priljubljeno literarno zvrstvo, v katero med drugim sodijo *Harry Potter*, *Pesem ledu in ognja*, saga *Somrak* in *Gospodar Prstanov*) ZF

ne vsebuje elementov magije, temveč na podlagi našega poznavanja in razumevanja sveta vpelje logično razložljive elemente, ki pa naši trenutni tehnologiji še niso dosegljivi. V trilogiji *Hrup in kaos* so takšni elementi na primer kolonizacija drugega planeta, orožje, kakršnega še ne poznamo, a je mogoče, da bi ga v prihodnosti razvili, (nam neznani) bacil hrupa, ki okuži vsa živa bitja na planetu razen žensk, ter Spaklji, »staroselci« Novega sveta. Z vsemi naštetimi elementi (torej s kolonizacijo drugih planetov, novimi oblikami orožja, nam še neznanimi boleznimi, med drugim takšnimi, ki bi jih lahko uporabili kot biološko orožje, in Nezemljani) se zelo resno ukvarjajo tudi nekateri najboljši znanstveniki našega časa. Ob prebiranju starejših ZF-romanov vidimo, da znajo pisatelji včasih zelo dobro napovedati prihodnost: za preroške veljajo na primer knjige s področja robotike enega najpomembnejših ZF-piscev vseh časov, Isaaca Asimova, ter napovedi vesoljskih, podvodnih in zračnih plovil »očeta« ZF-literature, Julesa Verna.

Distopija ali *antiutopija* je nasprotje *utopije* (vizije boljšega ali celo idealnega sveta) in predstavlja svet, v kakršnem si nihče ne želi živeti – svet, v katerem vladajo kaos, vojne, totalitarni politični režimi, kjer je posameznik na vsakem koraku nadzorovan, preganjan ali ujet v sistem, kjer so mu odvzete osnovne človekove pravice in možnosti dostojnega življenja. Distopije so navadno *postapokaliptične* – se pravi, da se dogajajo po koncu sveta, kakršnega poznamo in v katerem živimo danes, za njegovo uničenje pa je po navadi kriv človek s svojo željo po moči, nadvladi in bogastvu. Znanstvena fantastika in distopija se pogosto povezuje, pri čemer se prva posveča predvsem tehnološkim možnostim, ki jih lahko prinese prihodnost, distopija pa izpostavlja negativne družbene vidike takšnega napredka ter posredno svari pred nepremišljeno uporabo tehnologij in nenadzorovano močjo, ki lahko pripeljeta do moralnega in fizičnega razkroja družbe. Med najbolj znane distopije sodita romana *1984* pisatelja Georgea Orwella

in *Krasni novi svet* avtorja Aldousa Huxleyja; oba romana veljata za precej natančni napovedi časa, v katerem živimo danes.

Pripovedna perspektiva

Pripovedna perspektiva je tisti element literarnega dela, s katerim opišemo, v kateri slovnični osebi in s čigavega gledišča je zgodba pripovedovana. Najpogosteje se pisatelji odločajo za tretjeosebno pripovedno perspektivo, se pravi, da zgodbo pripovedujejo v tretji osebi. Na ta način lahko sami nastopajo v vlogi vsevednega pripovedovalca, ki dogajanje spremlja od zunaj in ga zato vidi precej širše od junakov samih – tako nekako, kot če bi svet gledal iz letala, od koder ne vidiš samo svoje neposredne okolice, temveč tudi širši kontekst, v katerega je ta okolica postavljena. Druga najpogostejša izbira je prvoosebna pripovedna perspektiva, v kateri zgodbo pripovedujejo junaki sami. Po navadi gre za enega samega literarnega junaka, osrednji lik, ki zgodbo pripoveduje tako, kot jo sam doživlja. Z izbiro prvoosebne pripovedovalca se avtor odpove uvidu širšega konteksta, tak pristop pa mu omogoči prepričljiv vpogled v junakov notranji čustveni in miselni svet, ki bi ga kot zunanji opazovalec težje opisal.

Trilogija *Hrup in kaos* je pisana prvoosebno, pri čemer se pripovedovalci menjavajo; prvo knjigo, *Na begu*, v celoti pripoveduje glavni junak Todd, pozneje pa avtor besedo preda tudi Violi in Povratu. (Enak način lahko, mimogrede, v slovenskih prevodih najdete tudi v seriji *Pesem ledu in ognja* Georgea R. R. Martina in v romanu za mladino *Krvava pesem* Melvina Burgessa). Gre za manj običajen pristop, ki pa bralcu omogoča močnejši stik z literarnimi junaki, avtorju pa, da se še dodatno poigrava z enim osnovnih izhodišč zgodbe, tj. da lahko vsakdo sliši misli drugih okrog sebe. Tu torej vidimo, kako lahko dobro izbran literarni postopek podpira vsebino. Zanimivo je opazovati tudi, kako se z menjavo pripovedne perspektive hkrati menjava bralčeva identifikacija z literarnimi liki: če sprva nedvomno čutimo

s Toddom, pozneje ugotovimo, da enako močno čutimo tudi z Violo in da se naša naklonjenost nevede prenese tudi na Povrata, ki se na ta način iz *vesoljca*, neznane vrste, ki jo sicer lahko pomilujemo, a z njo nimamo ničesar skupnega, spremeni v zaveznika, ki nam lahko pomaga ohraniti svet.

Teme in aktualnost trilogije

Že ko je izšel prvi roman trilogije, *Na begu*, je bil odziv bralcev in kritikov silovit, navdušen in (kar lahko vidite, če se sprehodite skozi komentarje, ki jih bralci objavljajo na avtorjevi spletni strani) pogosto tudi zelo čustven. Takšen odziv po navadi pomeni, da se je avtor dotaknil teme, ki bralca osebno zadeva; če je takih bralcev na tisoče, obstaja velika verjetnost, da je pisec podrezal v zarezo, ki se zajeda v širši segment družbe in ki bi jo lahko opredelili kot aktualen družbeni problem. Za mnoge prav (dobra) literatura skriva ključ do razumevanja (vsaj koščkov) sveta, ki je pogosto kaotičen in neobvladljiv in v katerem je večsah težko najti pravi smisel.

Trilogija *Hrup in kaos* ne govori o lepih rečeh. Še več, govori o surovih brutalnostih, s katerimi se človek lahko loti sočloveka. Avtor odpira vprašanja suženjstva, uničujočega hlepenja po moči, seksizma, koncentracijskih taborišč in genocida, upora, ki se sprevrže v svoje nasprotje, pohabljanja, sadizma in manipulacije, a o vsem tem ne govori z udobne razdalje, temveč bralca skozi Toddove oči potisne v samo središče dogajanja, tako da gleda z lastnimi očmi, tipa z lastnimi rokami, čuti z lastnim srcem. Todd je večkrat postavljen pred eno najbolj zastrašujočih življenjskih vprašanj, o katerem razmišljamo vsi, pa nihče ne ve, kako bi nanj odgovoril, in še manj, kaj bi storil, če bi se dejansko znašel pred njim: če se boš moral kdaj odločiti med tistim, kar je prav, in tistim, ki ga imaš rad – kaj boš naredil? Če ti razum pravi, da je nekaj prav, srce pa, da je narobe – kaj boš naredil? Če s puško meriš v poosebljeno zlo, a je to zlo še vedno človek – kaj boš naredil? In za karkoli se boš

odločil, karkoli boš naredil – kako naj veš, da ne boš zaradi svoje odločitve tudi sam postal slabši človek?

Kljub temu da se zgodba dogaja na tujem planetu in v nedoločeni prihodnosti, jo lahko beremo v navezavi na naš svet in naš čas. Čeprav se opisane grozote ne dogajajo v naši neposredni bližini, so poročila iz svetovnih kriznih žarišč na žalost polna primerljivih dogodkov, spomin nanje pa odzvanja tudi v evropski polpretekli zgodovini. Vprašanja, ki si jih zastavljajo Todd, Viola in Povrat, tako za sodobnega človeka niso nepomembna.

Pri razmisleku o knjigi lahko zato izhajamo iz naslednjih vprašanj:

1. Kako lahko družbeno dogajanje vpliva na posameznika?
2. Kakšna je posameznikova individualna odgovornost za svet, v katerem živi?
3. Katera orodja, s katerimi lahko posameznik vpliva na razvoj družbe, so posamezniku na voljo v demokratičnih družbenih sistemih?
4. S kakšnimi sredstvi župan Prentiss vpliva na Todda, ko ga skuša pridobiti za svojega zaveznika? Ali lahko podobne primere najdemo tudi v realnem svetu, v sodobnem času?
5. Kdo določa, kaj je v določeni družbi prav in kaj narobe? Kakšna je posameznikova individualna odgovornost pri poslušnosti vsakokratnim družbenim voditeljem? Kakšna je individualna odgovornost voditeljev do družbe?
6. Zakaj se bojimo tujcev? Je naš strah upravičen?
7. Kako lahko strah pred tujci (ki jih v trilogiji utelešajo Spaklji) vpliva na naš odnos do njih? Kakšne posledice ima lahko ta strah za družbo?
8. Kako se lahko posameznik spopade z na videz neobvladljivo družbeno situacijo? Se spomniš kakšnega primera, ko je na videz nepomemben posameznik spremenil tok zgodovine?
9. Todd ima v času dogajanja zgodbe 13 let. Kdaj je človek dovolj star, da začne sprejemati svoj del odgovornosti za svet okoli sebe?

10. Lahko v trenutnem svetu najdeš primer neodgovornega ravnanja voditeljev do družbe? Lahko najdeš primer upora takšnemu ravnanju? Se ti zdi upor v konkretnem primeru, ki si si ga zamislil, upravičen?

DODATNA ZGODBA O HRUPU IN KAOSU

Ne boste verjeli, ampak to še ni vse. Za konec smo vam pripravili še posebno poslastico, in sicer dodatno kratko zgodbo, ki jo je Patrick Ness napisal za svoje oboževalce in ki sploh (še) ni objavljena. Pravzaprav je Patrick napisal tri dodatne zgodbe ... no, ampak to naj za zdaj še ostane skrivnost. Uživajte ob branju!

Novi svet **Zgodba o Hrupu in kaosu**

»Poglej jo,« reče mama in s tem misli piko, ki se ji bližamo že več tednov, tisto, ki raste in se veča in okoli katere krožita manjši piki, zdaj pa je postala še večja, iz pike se je spremenila v krog, ki odseva svetlobo svojega sonca, tako da vidiš modrino njenih oceanov, zelenje gozdov, belino obeh tečajev, barvni krog na ozadju črnega prostranstva.

Naš novi dom, proti kateremu smo se napotili že zdavnaj, še preden sem se rodila.

Prvi smo, ki ga vidimo v resnici, ne skozi teleskope, ne prek računalniškega kartiranja, niti ne na njihovih risbah pri likovnem pouku Bradleyja Tencha, ki ga obiskujem na *Beti*, temveč le skozi nekaj centimetrov debelo šipo opazovalnega zaslona v pilotski kabini.

Prvi smo, ki ga vidimo na lastne oči.

»Novi svet,« potrdi oče in mi položi roko na ramo. »Kaj misliš, kaj bomo našli tam?«

Prekrižam roke in se mu izvijem.

»Viola?« se začudi.

»To sem že videla,« rečem in izstopim iz kabine.

»Čudovito je. Hura. Komaj čakam, da pridemo tja.«

»Viola,« me ostro pokliče mama, ko zaprem vrata za sabo. Drsna so, zato jih ne morem niti zaloputniti.

Odkorakam proti svoji mali spalnici in komaj zaprem vrata, ko zaslišim trkanje. »Viola,« se zunaj oglasi oče.

»Utrujena sem,« rečem. »Spati hočem.«

»Ura je ena popoldne.«

Na to ne odgovorim.

»Čez štiri ure bomo vstopili v orbito,« me opozori z mirnim glasom, ki ga kljub moji predrznosti sploh ne povzdigne. »Čez dve uri se boš morala lotiti dela.«

»Poznam svoje obveznosti,« zabrusim nazaj in še vedno ne odprem vrat.

Nastane premor. »Vse bo v redu, Viola,« me poskusi še prijazneje potolažiti. »Boš videla.«

»Od kod veš?« odvrnem. »Tudi ti nisi nikoli živel na planetu.«

»Res je,« se razvedri, »sem pa zato poln upanja.«

Pa smo tam. Spet tista beseda, ki sem je sita.

* * *

»Mi bomo šli,« je rekel oče tistega dne, ko sta mi sporočila novico, in čeprav je skušal obdržati resen obraz, sem videla, da prikriva nasmeh. Bili smo pri večerji in njegova noga pod mizo je poskakovala.

»Kam pa?« sem vprašala, čeprav mi je bilo v resnici jasno.

»Izbrali so nas,« je pojasnila mama. »Mi smo odprava, ki bo pristala.«

»Odrinemo čez 91 dni,« je nadaljeval oče.

Spustila sem pogled na svoj krožnik, s katerega je vame strmela kup hrane, ki mi nenadoma ni teknila. »Mislila sem, da bodo izbrani starši Steff Taylor.«

Oče je zadržal smeh. Oče Steff Taylor je tako slab pilot, da komaj leti od ladje do ladje v konvoju, ne da bi razbil raketoplan.

»Mi bomo šli, ljubica,« je potrdila mama, moja mama pilotka, moja mama, ki zna pilotirati toliko

bolje od očeta Steff Taylor, da so nas gotovo izbrali zaradi nje. »Saj veš, da smo se že pogovarjali o tem. Bila si navdušena.«

In to je res. Bila sem navdušena, ko sta mi povedala, da se bosta prijavila. Še *bolj* sem bila navdušena, ko se je začela Steff Taylor bahati, da bodo *nedvomno* izbrali njenega očeta.

Naloga je bila življenjsko pomembna. Speče naseljenice in druge skrbniške družine naj bi pustili za sabo in v majhni izvidniški ladji odbrzeli v prazno črno prostranstvo. Konvoj je bil še vedno dvanajst mesecev oddaljen od planeta. Potovali naj bi pet mesecev, sedem mesecev pa preživeli tam – tudi jaz bi imela svoje delo, ne samo starši. Poiskali naj bi najboljše pristajališče za pet velikih naseljenjskih ladij in začeli pripravljati teren za prve pristanke.

Toda to je bilo takrat, ko še nisem vedela, ali bomo izbrani, precej bolj vznemirljivo, zdaj ko so nas dejansko izbrali, pa presenetljivo manj.

»Še naprej se boš usposabljala,« me je bodrila mama. »Naučila se boš *veliko* več, tako kot si hotela.«

»To je čast, Viola,« je dodal oče. »Prvi bomo videli svoj novi dom.«

»Razen če so še vedno tam prvotni naseljenci,« sem pripomnila.

Na hitro sta se spogledala.

»Si zdaj nesrečna, Viola?« me je z resnim obrazom vprašala mama.

»Bi to kaj spremenilo?« sem ji vrnila vprašanje.

Še enkrat sta se spogledala.

Vedela sem, kaj to pomeni.

* * *

»Trideset minut do orbite,« napove mama, ko s čisto majhno zamudo spet stopim v pilotsko kabinu. Sama je. Oče se je gotovo že spustil v strojnico pripraviti motorje za prihod v orbito. Mama poškili v moj odsev na zaslonih. »Pa se je vrnila.«

»To je moje delo,« rečem in se ji usedem nasproti,

pred svoj računalnik. *Res* je to moje delo, delo, za katero sem se usposabljala že v konvoju in nato teh pet mesecev, odkar sem tukaj. Mama nas bo pripeljala v orbito, oče bo pripravil potisne motorje, ki nas bodo pognali v atmosfero planeta, jaz pa bom poiskala primeren kraj za pristanek.

»Medtem ko si se kujala, se je nekaj pojavilo,« pove mama.

»Nisem se kujala.«

»Poglej,« reče in na zaslonu poveča okvir, ki prikazuje večjo od obeh severnih celin.

»Kaj pa je to?«

Na temni strani planeta se na vzhod proti morju razteza pas reke. S te razdalje je tudi z ladijskimi radarji nemogoče kar koli razločiti, toda nekoliko proti zgornjemu toku reke, kjer se gozd malo odpre, je bolj prazen prostor, mogoče dolina, in nekaj, kar bi bile lahko celo luči.

»Drugi naseljenci?« vprašam.

Drugi naseljenci so za nas skoraj kot nekakšna zgodba o duhovih. Z njimi nismo imeli nobenih stikov ne v mojem življenju ne v življenju mojih staršev, zato smo vedno domnevali, da niso preživeli. Potovanje s Starega na Novi svet je blazno dolgo, desetletja in desetletja, tako da so bili oni takrat, ko je odšel naš konvoj, še vedno na poti. Vendar od njih ni bilo glasu. Medtem ko so potovali, so celo naše najmočnejše vesoljske sonde zaznale le njihove daljne utrinke. Po tistem, ko je napočil čas, da bi že morali pristati, še vedno leta pred mojim rojstvom, je prevladovalo upanje, da bomo lahko vzpostavili zvezo z njimi, ko se bomo približevali planetu, jih obvestili, da prihajamo, in povprašali, kako je, na kaj naj se pripravimo.

Toda ali ni nihče poslušal ali pa ni bilo nikogar več. In prav druga možnost je vsem povzročala skrbi.

Če niso preživeli, kaj bo potem z nami?

Oče pravi, da so bili ti prvi naseljenci idealisti, ki so zapustili Stari svet, zato da bi zaživel preprosteje, s slabo tehnologijo, kmetijskimi dejavnostmi, vero

in tako naprej. To se mi zdi neumno, hkrati pa jim je očitno popolnoma spodletelo. Ampak ko se jim je zgodilo, kar se jim je pač zgodilo, smo bili že tako daleč na poti, da ni bilo več govora o vrnitvi, bila je le še ista smer proti istemu planetu, na katerem brez dvoma tudi nas čaka poguba.

»Zakaj tega nismo opazili prej?« se začudim in se nagnem bliže k zaslonu.

»Nobenega poštenega energijskega signala,« zamomlja mama. »Če imajo elektriko, je ne pridobivajo iz velikega reaktorja, kakor bi pričakovali.«

»Na planetu je reka,« jo opomnim. »Mogoče imajo hidroelektrarne.«

»Ali pa je vse prazno.« Medtem ko opazujeva zaslon, mama tiho nadaljuje. »Težko je reči, ali so tisto v resnici sploh luči ali samo napake v zaznavi.«

Zaplatica ob reki se začne odmikati. V orbito vstopamo v drugi smeri, proti zahodu. Potem ko bomo dosegli atmosfero, bomo najprej obkrožili planet, se vrnili z druge strani in nato pristali.

»Gremo tja?« se pozanimam.

»Začnemo lahko kjer koli, tudi tam,« odgovori mama. »Če niso preživeli, se moramo najprej začeti učiti na njihovih napakah.«

»Ali pa bomo umrli tako kot oni.«

»Boljšo tehnologijo imamo,« se ne strinja mama. »In kolikor vemo, so se oni tako ali tako odrekli tistemu, kar so imeli, in čisto mogoče je, da jim je prav zato spodletelo.« Pogleda me. »Nam se to ne bo zgodilo.«

To *upaš*, si mislim.

Obe gledava, kako se celina pod nami vali stran.

»Pripravljeno!« po zvočniku sporoči oče.

»Potem pa recimo, da bomo vstopili čez deset minut,« reče mama in pritisne na gumb za odštevanje.

»Ali zgoraj obe komaj čakata?« vpraša očetov glas.

»Ena že,« se mi namršči mama.

* * *

»Tako sem vesela, da ne gremo mi,« se je pretvarjala Steff Taylor, ko sva se srečali pri pouku prvič po objavi, da bodo v pristajalni odpravi moji starši, ne njeni. To je bil pravzaprav moj najljubši predmet, likovni pouk na *Beti* pri Bradleyju. Bradley je poučeval tudi matematiko in kmetijstvo ter mi je bil od vseh ljudi v konvoju tako rekoč najbolj pri srcu, čeprav me je silil sedeti zraven Steff Taylor, ker sva bili med vsemi otroki skrbniških družin edini vrstnici.

Srečnici.

»Tak *dolgčas* bo,« je nadaljevala Steff in si navijala lase na prste. »Pet *mesecev* na tisti *majčkeni* ladji samo z mami in očijem za družbo.«

»S prijatelji in sošolci se lahko pogovarjam po videozvezi,« sem ugovarjala. »In mami in očija imam rada.«

Zavihala je nos. »Po petih mesecih ju že ne boš več imela.«

»Steff, včasih si se bahala, da je tvoj oče ...«

»In potem ko boste pristali, boste morali živeti s kdove kakšnimi strašnimi živalmi, upali boste, da vam ne bo zmanjkalo zalog hrane, in tam bo *vreme*, Viola. Pravo *vreme*.«

»Prvi ljudje bomo, ki ga bodo videli.«

»O, jupi!« se je namrdnila. »Prvi ljudje, ki bodo videli zapuščeno greznico.« Malo močneje se je potegnila za lase. »Bolj verjetno boste prvi, ki bodo tam umrli.«

»Steff Taylor!« jo je s katedra opozoril Bradley. Vsi sošolci, zatopljeni v likovne videe, so nenadoma dvignili glave.

»Delam,« se je izgovarjala Steff in z rokami pogladila svojo likovno tablico.

»A, tako?« je podvomil Bradley. »Potem pa mogoče lahko prideš gor in nam vsem pokažeš, s čim se ukvarjaš.«

Steff se je namrščila, grdo, s tistim mrkim pogledom, za katerega sem vedela, da zajema še zadnjo izmed zamer na njenem dolgem dolgem seznamu. Po časi, kot se le da, se je dvignila na noge.

»Trinajsti rojstni dan,« mi je šepnila. »Čisto sama.«

Po njenem zadovoljnem izrazu sem videla, da sem se odzvala točno tako, kot je hotela.

* * *

»120 sekund do orbite,« razglasi mama.

»Pripravljen,« se po *komu* oglasi oče in zaslišim, kako motorji spremenijo zvok, ko se pripravljamo, da bomo nehali padati iz črnega prostranstva in s pogonom poleteli skozi atmosfero planeta.

»Tudi jaz sem pripravljena,« dodam in vključim zaslone, ki jih pravzaprav ne bom uporabila, dokler ne bomo bliže tlom in bom morala poiskati dovolj veliko jaso, na katero se bomo lahko spustili. Če se bom dovolj dobro odrezala, bo to postala jasa, na kateri bomo pozneje postavili kar prvo naselje.

»90 sekund,« pove mama.

»Odpiram motorje,« reče oče in zvok se spet spremeni. »Gorivu dodajam kisik.«

»Pripni se,« mi naroči mama.

»Saj *sem* pripeta,« se zlažem in obrnem sedež, da se lahko neopazno pripnem.

»60 sekund,« odšteva mama.

»Še minuto, pa bomo prvi na planetu!« prek *koma* vzklikne oče.

Mama se zasmjeji. Ne posnemam je.

»Ah, daj no, Viola,« mi prigovarja. »Tole je *res* vznemirljivo.« Pogleda na enega izmed zaslonov, s konicami prstov nekaj natipka nanj in sporoči: »30 sekund.«

»Na ladji sem bila zadovoljna,« zašepetam, vendar tako resno, da se ozre k meni. »Nočem živeti tam spodaj.«

Mama se namršči. »15 sekund.«

»Gorivo pripravljeno!« pove oče. »Zajahajmo atmosfero!«

»Deset,« reče mama in me še vedno gleda. »Devet.«

In takrat se nekaj hudo hudo zalomi.

* * *

»Ampak to je eno celo *leto*,« sem med usposabljanjem manj kot mesec dni pred našim odhodom potožila Bradleyju. »Eno leto brez prijateljev, eno leto brez šole ...«

»Če bi ostala, bi bila pa eno leto brez staršev,« me je opomnil.

Ozrla sem se v prazno učilnico. Po navadi je bila polna drugih otrok skrbniških družin, s katerimi smo se učili in pogovarjali, ta dan pa sva z Bradleyjem sama ponavljala snov iz znanosti in tehnologije za potovanje. Naslednji dan naj bi me Simone z *Game* – mislim, da je Bradley skrivaj zaljubljen vanjo – učila spretnosti preživetja v sili za primer, da bi se zgodilo najhujše. Toda v učilnici bova vseeno samo ona in jaz, ločeni od vseh drugih.

»Ampak zakaj moramo iti prav mi?« me je zanimalo.

»Ker ste najprimernejši za to nalogo,« je odgovoril Bradley. »Tvoja mama je verjetno najboljša pilotka, tvoj oče pa je visoko izobražen strojnik.«

»Kaj pa jaz? Zakaj moram biti kaznovana samo zato, ker moji starši v nečem blestijo?«

Nasmehnil se je. »Nisi samo navadna punca. V matematiki si najboljša. Pri glasbi si najljubša mentorica mlajših ...«

»In zato moram biti kaznovana? Zato me bodo za eno leto odvedli od vseh, ki jih poznam?«

Pogledal me je, potema pa začel tako hitro tipkati po vadbenih tablicah pred nama, da sem komaj videla, kaj počne. »Imenuj tole,« je ukazal s tako učiteljskim tonom, da sem morala nemudoma odgovoriti.

»Podzol,« sem izstrelila, ko sem zagledala pokrajino, ki jo je izbral. »Voda tu dobro odteka, ampak zemlja je suha. Najmanj od pet do osem let namakanja, preden je primerno za pridelek.«

»Pa to?« je vprašal, ko je spet nekaj natipkal.

»Zmerni gozd. Potrebna je občasna sečnja, pozneje omogoča živinorejo, vendar z velikimi ekološkimi pomisleki.«

»Kaj pa tole?«

»Polpuščava. Kljub intenzivnemu obdelovanju primerno samo za golo preživetje. Bradley ...«

»Polna znanja si, Viola. Pametna si in iznajdljiva in boš kljub mladosti ključna članica odprave.«

Nisem odgovorila, ker sem začutila, da se mi iz nekega trapastega razloga rosijo oči.

»Česa se v resnici bojiš?« se je tako nežno pozanimal, da sem dvignila pogled v njegove rjave oči, v prijazni nasmeh na rjavi koži, v sive kodrčke, ki so se mu delali na sencih. Videla sem samo toplino.

»Vsi kar naprej govorijo o *upanju*,« sem izdabila in pogoltnila cmok.

Bradleyjev glas je bil neznosno blag. »Viola ...«

»Ne bojim se,« sem se zlagala in spet pogoltnila slino. »Samo to je, da bom zamudila zabavo za svoj trinajsti rojstni dan in slovesnost ob mali maturi.«

»Boš pa videla stvari, ki jih ne bo nihče drug. Madonca, ko bodo drugi prišli tja, boš ti že prava *strokovnjakinja* in vse bo zanimalo tvoje mnenje.«

Stisnila sem roke k sebi. »Samo za važičko me bodo imeli.«

»Že zdaj te imajo,« je rekel, vendar se je smehljal.

Nisem mu hotela vrniti nasmeha.

A sem mu ga. Majhnega.

* * *

Ko naletimo na prvo turbulenco v atmosferi, se na dnu ladje zaslišijo rahli udarci.

Toda obe z mamoo takoj dvigneva pogled. To ni zvok, ki sva ga pričakovali.

»Kaj je bilo to?« se ustraši mama.

»Mislim ...« zaslišim očetov glas.

In po *komu* se nenadoma razleže HRUM, oče pa prestrašeno javske ...

»Thomas!« zakliče mama.

»Poglej!« vzkliknem in pokažem na zaslone, ki se drug za drugim razsvetlijo.

Po strojnici se širi požar in izhodi se samodejno zapirajo, da bi ga omejili.

In to se dogaja, medtem ko je oče notri.

»Oči!« zakričim.

Tako hitro se vse spremeni.

Mama vsa iz sebe pritiska na zaslone in se trudi odpreti lopute motorjev, da bi zrak izpihal ogenj iz ladje ...

»Ne odzivajo se!« krikne. »Thomas, me slišiš?!«

»Kaj se dogaja?« zavpijem, ker postaja hrumenje atmosfere veliko glasnejše, kot je bilo v simulatorju.

»Ne bi smela biti tako *gosta*!« vpije nazaj mama in s tem misli atmosfero, mene pa stiska v želodcu, ker se sprašujem, ali se je to zgodilo tudi prvotnim naseljencem. Mogoče jim sploh ni uspelo doseči površja.

»Dol grem poiskat očija,« povem, se odpnem s sedeža in vstanem ...

Toda takrat zaslišim še en *tresk* in ladja se grdo nagne na eno stran. Padem in zdaj se samo še s prsti držim za stol. Mama z obema rokama zgrabi krmilni ročici in ladjo mukoma spet spravi v pravi položaj. »Viola, najti moraš pristajališče! Takoj!«

»Ampak oči ...«

»Ne moremo se več dvigniti, zato se bomo morali spustiti! *Takoj, Viola!*«

Usedem se in se s tresočimi rokami spet pripnem.

»Poišči tisti pas zemljišča ob reki!« mi naroči.

»Na drugi strani planeta je,« povem, toda po trenjenju ladje vem, da drvimo skozi atmosfero *veliko* hitreje, kot bi morali.

»Samo najdi ga!« zavpije mama. »Če so tam ljudje ...«

Na obrazu ji berem, kako jo skrbi za očeta, in vem, da smo še v hujših škripcih, kot sem mislila, če se bori z ladjo, namesto da bi ga šla dol poiskat.

* * *

»*Pogrešala te bom,*« je Steff Taylor na poslovilni zabavi z glasom zavila v take višave, da so njene besede zvenele še bolj neiskreno, kot so bile v resnici.

Vse skrbniške družine so se zbrale na zabavi v sejni

sobi na *Delti*, vesele izgovora, da se lahko napijejo in poslovijo. Steff me je povlekla v objem pod takim kotom, da bi vsi okrog naju videli *njen* obraz, da bi videli, kako je *ona* žalostna, ker se poslavljam za eno leto. Potem me je spustila in med javkanjem, ki je preglasilo vse drugo v sobi, omahnila v objem svoje mame.

Bradley je pristopil s hudomušnim izrazom na obrazu. »Prepričan sem, da si bo Steff hitreje opomogla kot jaz,« je rekel in mi izročil zavito darilo. »Ne odpiraj ga, dokler ne pristanete.«

»Dokler ne *pristanemo?*« sem se začudila. »To bo čez pet mesecev.«

Nasmehnil se je in stišal glas. »Veš, po čem se ljudje razlikujemo od živali, Viola?«

Namrščila sem se, saj sem slutila pridigo. »Po tem, da znamo počakati, preden odvijemo darilo?«

Zasmejal se je. »Po ognju,« je pojasnil. »Po tem, da znamo sami zakuriti ogenj. Ogenj pa nam daje svetlobo, da vidimo v temi, toploto, če je mraz, omogoči nam, da si kuhamo hrano.« Pokazal je približno proti motorjem *Delte*. »Prav ogenj nam je omogočil potovanje po črnem prostranstvu, začetek novega življenja na Novem svetu.«

Spustila sem pogled na darilo.

»Prestrašena si,« je ugotovil. Tokrat to ni bilo vprašanje.

Skomignila sem. »Malo.«

Sklonil se je in mi prišepnil: »Tudi mene je strah.« »Res?«

Prikimal je. »Moj ded je bil zadnji izmed prvotnih oskrbnikov v konvoju, ki je umrl, zadnji med nami, ki je v življenju nekoč dejansko dihal pravi zrak na planetu, ne samo na ladji.«

Čakala sem, da bo nadaljeval. »In?«

»O tem ni imel povedati nič dobrega,« je rekel. »Stari svet je bil onesnažen, prenaseljen in umiral je od lastnih strupov. Zato smo odšli, da bi našli boljši kraj, in zelo se bomo potrudili, da ga ne bomo uničili, kot smo Stari svet.«

»Vse to vem ...«

»Ampak vsi drugi smo prav taki kot ti, Viola. Še nikoli nismo videli večjega prostora od skladišča na *Gami*. Tudi jaz ne vem, kako diši svež zrak, razen tistega, ki ga imajo na čutno zaznavnih videih, to pa ni isto. Mislim, si lahko predstavljaš, kakšen je pravi *ocean*, Viola? Kako velik se ti mora zdeti? Kako smo majhni v primerjavi z njim?»

»Bi me rad s tem potolažil?»

»Pravzaprav ja.« Namuznil se je in potrepljal darilo v moji roki. »Ker boš imela nekaj, kar ti bo pomagalo v temi.«

Darilo je bilo majhno, a težko in čvrsto. »Vendar ga ne smem odviti, dokler ne pridem tja.«

»No, le kako naj bi izvedel, če ga boš odprla?» je vprašal. »Moral ti bom pač zaupati.«

Dvignila sem pogled. »Počakala bom,« sem zatrčila. »Obljubim.«

»In zamudila bom njen *rojstni dan!*« je glasno zajokala Steff Taylor in me prestrelila s pogledom, tako da sem videla, da vsaj njene oči ne jokajo.

»Na svidenje čez dvanajst mesecev, Viola,« se je poslovil Bradley. »In ko bom prišel, le glej, da bom prvi, ki mu boš povedala, kakšna je noč v soju ognja.«

* * *

Zdaj, v izvidniški ladji, imam občutek, da se bo ta vsak hip razletela. Atmosfera nas premetava in mama nas skuša po najboljših močeh obdržati v pravem položaju.

Včasih pokliče očija, toda odgovora še vedno ni.

»Viola, kje smo?!« zavpije, medtem ko se bori s krmilnima ročicama.

»Spet prihajamo na drugo stran!« se trudim preglasiti hrumenje. »Vendar smo prehitri. Mislim, da bomo leteli mimo.«

»Potrudila se nas bom čim lepše spraviti na tla. Vidiš kaj na iskalnikih? Kar koli poleg tistega kosa reke, kjer lahko pristanemo?»

Pritiskam na zaslone, toda ti samo skačejo naokrog

kakor vse drugo na ladji. Motorji nas še vedno poganjajo naprej, da tako rekoč *padamo* proti planetu, prehitro, in ničesar nimamo, kar bi nas upočasnilo. Prav zdaj švigamo čez *velikansko* morje in vidim, kako mamu skrbi, da se bomo morali spustiti sredi oceana.

Takrat se na zaslonu prikaže celina, ki raste, temna kot noč in veliko prehitro, nenadoma smo nad njo in tla pod nami brzijo mimo.

»Smo blizu?!« zavpije mama.

»Počakaj!« Pregledam karto. »Južno od tam smo! Kakšnih 15 kilometrov!«

Spopade se s krmilnimi napravami in se trudi obrniti ladjo malo bolj proti severu. »Porkaduš!« Ladja se nagne, ob tem pa s komolcem tresčim v nadzorno ploščo in za trenutek izgubim zemljevide.

»Mami!« zakličem z zaskrbljenostjo in strahom v glasu, ko se jih trudim spet priklicati na zaslone.

»Saj vem, ljubica,« izdavi, medtem ko se godrnjaje muči s krmilom.

»Kaj pa oči?«

Ničesar ne reče, a njen obraz mi pove vse. »Najti morava kraj, kjer bomo lahko pristali, Viola! Potem ga bova po svojih najboljših močeh skušali rešiti!«

Znova se zazrem v zemljevide. »Najprej je nekaj podobnega preriji,« povem, »ampak to bomo najbrž preleteli.« Prelistam še nekaj posnetkov. »Močvirje!« vzkliknem. Mama je ladjo znova usmerila proti severu in tisti reki, ki sva jo videli, in ta se očitno razliva v mokrišče.

»Bomo dovolj nizko?« zakliče mama.

Pregledam še več zaslonov in predvidenih pristajalnih lokov. »Za las bo šlo.«

Ladja se močno strese.

In potem nastane srhljiva tišina.

»Ostali smo brez motorjev,« ugotovi mama. »Lopute se sploh niso odprle. Ogenj se je udušil.« Obrne se k meni. »Jadramo. Sprogramiraj mi koridor in se dobro drži.«

Hitro preiščem več zaslonov in nastavim pristajalno

pot, za katero upam, da se konča v prijetno mehkem močvirju.

Mama s pestmi močno potegne za krmilni ročici in naravna ladjo na pot, ki sem jo začrtala. Skozi line zdaj kar preveč razločno vidim tla in vrhove dreves pod nami, ki so vse bližji.

»Mami,« jo opozorim in opazujem, kako se spuščamo iz zraka.

»Drži se!« ponovi.

»MAMI!«

In takrat tresčimo.

* * *

»Vse najboljše!« sta vzkliknila na moj praznik, ko sta mi pri zajtrku pripravila zasedo z najmanj prese- netljivo zabavo presenečenja v zgodovini veselja.

»Hvala,« sem zamomljala.

Tri mesece pred tem smo zapustili konvoj; med- tem ko smo se z vso hitrostjo oddaljevali, smo ga opazovali, kako se nam utripaje umika izpred oči. Zdaj smo bili od novega planeta oddaljeni še osem tednov, dolgih osem tednov na ladji, v kateri je bilo že malo zatohlo, ne glede na to, kako zelo se je pre- čiščeval zrak.

»Darila!« je razglasil oče in zamahnil z roko proti zavitim škatlam na mizi.

»Vsaj *poskusila* bi lahko pokazati malo dobre volje, Viola,« me je oštela mama.

»Hvala,« sem ponovila nekoliko glasneje. Odprla sem prvo darilo, nove čevlje, namenjene hoji po gro- bilih tleh, popolnoma zgrešene barve, a sem jima vse- eno naklonila nekakšen ponarejeno hvaležen vzdih.

Odvila sem naslednje darilo.

»Daljnogled,« je povedal oče, ko sem ga vzela iz škatle. »Preden smo odšli, ga je dala mama nadgraditi programerju Eddieju z *Alfe*. Tale stvarca zmore never- jetne stvari. Nočna nastavitev, povečava na zaslonu ...«

Pogledala sem skozenj in zagledala velikansko različico očetovega levega očesa, ki je strmelo vame.

»Smehlja se,« se je razveselil in daljnogled je napolnil njegov orjaški nasmeh.

»Ne, pa se *ne*,« sem zanikala.

Mama je odšla iz sobe in se vrnila z mojim najljub- šim zajtrkom, skladovnico palačink, le da se je tokrat na vrhu lesketalo trinajst svečk iz optičnih vlaken, ki jih upihne gibanje. Zapela sta mi pesmico, in preden sem pogasila vse lučke, sem morala štirikrat zamah- niti z rokami.

»Kaj si si zaželela?« je bil radoveden oče.

»Če ti povem,« sem odgovorila, »se ne bo uresničilo.«

»No, ladje že ne bomo obrnili,« se je vmešala mama. »Upam, da si nisi zaželela tega.«

»Upanje!« je preglasno pristavil oče in s prisiljenim navdušenjem preglasil mamine besede. »Tega bi si morali vsi želeti. Upanja!«

Namrščila sem se, ker je spet omenil to besedo.

»Tudi tole sva prinesla,« je dodal in se dotaknil še ne odvitega Bradleyjevega darila. »Za vsak primer, če bi ga hotela takoj odpreti.«

Zazrla sem se v obraza svojih staršev, v vedrega in zadovoljnega očeta ter mamo, naveličano moje- ga stokanja, ki mi je kljub temu hotela pripraviti lep rojstni dan. In za bežno sekundo sem opazila tudi, kako zaskrbljena sta zaradi mene.

Zaskrbljena, da očitno nimam prav nobenega upanja.

Ozrla sem se v Bradleyjevo darilo. *Svetloba, ki ti bo pomagala v temi*, je rekel.

»Rekel je, da je to za potem, ko bomo pristali,« sem razložila. »Počakala bom.«

* * *

Pok ob strmoglavljenju je tako glasen, da deluje skoraj neresnično.

Ladja lomasti med drevesi, jih lomi na koščke, po- tem pa prileti na tla tako silovito, da udarim z glavo v nadzorno ploščo in me skozenjo prestreli bolečina,

a sem še vedno pri zavesti, dovolj budna, da slišim, kako ladja razpada, dovolj pri sebi, da slišim vsak *tresk* in *tlesk* in škrip, ko režemo dolg jarek skozi močvirje, budna, medtem ko se plovilo ne neha kotaliti, kar pomeni, da so se nedvomno odlomila krila, in vse v kabini pade na strop in spet na tla in v konstrukciji pilotske kabine nastane razpoka in skozi pridere voda iz močvirja, toda že se spet kotalimo ...

In upočasnjujemo ...

Kotaljenje se upočasnjuje ...

Škripanje kovine je oglušujoče, in ko se še enkrat obrnemo, ugasnejo glavne luči, a jih takoj nadomestijo utripajoče akumulatorske ...

In kotaljenje se še kar upočasnjuje ...

Upočasnjuje in ...

In se ustavi.

Jaz pa še vedno diham. Vrtil se mi in boli me, ko visim z glavo navzdol na varnostnem pasu.

Vendar diham.

»Mami,« se oglasim, pogledam dol in se ozrem.

»Mami.«

»Viola,« zaslišim.

»Mami?« Zasukam se tja, kjer bi moral biti njen sedež ...

Ampak ga ni ...

Še malo se obrnem ...

In jo zagledam, kako počiva na stropu s stolom, iztrganim iz tal ...

In ko tako leži ...

Ko tako leži, *polomljena* ...

»Viola,« ponovi.

Ob tonu njenega glasu me stisne v prsah, kot bi me zgrabila pest.

Ne, pomislim. *Ne*.

Začnem se izvijati s stola, da bi prišla do nje.

* * *

»Jutri je velik dan, kapitanka,« me je pozdravil oče, ko je stopil v strojnico, kjer sem menjala cevi s

hladilno tekočino. To je bilo eno od milijona opravil, ki sta si jih izmislila zame v zadnjih petih mesecih, da bi me zaposlila. »Končno bomo vstopili v orbito.«

Pričvrstila sem zadnjo hladilno cev. »Krasno.«

Premolknil je. »Vem, da ti ni bilo lahko, Viola.«

»Kaj potem, če mi res ni bilo?« sem osorno zabrusila. »Pri tem nisem imela nobene besede.«

Približal se mi je. »Pa dobro, česa te je *v resnici* strah, Viola?« ga je zaskrbelo in to vprašanje je bilo tako na las podobno tistemu, ki mi ga je zastavil Bradley, da sem se ozrla k njemu. »Tistega, kar bi lahko tam našli? Ali samo spremembe?«

Globoko sem zavzdihnila. »Očitno se nihče nikoli ne vpraša, kaj bo, če nam življenje na planetu *ne bo všeč*. Kaj, če bo nebo preveliko? Kaj, če bo zrak smrdel? Kaj, če bomo lačni?«

»Kaj pa, če bo imel zrak okus po medu? Kaj, če bo toliko hrane, da bomo vsi predebeli? Kaj, če bo nebo tako lepo, da bomo samo sedeli križemrok, ker ga bomo vsi preveč občudovali?«

Obrnila sem se in zaprla zaboje za hladilne cevi. »Ampak kaj, če ne bo?«

»Kaj pa, če bo?«

»Kaj, če *ne bo*?«

»Kaj, če *bo*?«

»Ja, tako bova res daleč prišla.«

»Te nisva vzgajala v duhu upanja?« je vprašal. »Ali ni bilo prav to smisel tega, da je tvoja prababica privolila v skrbništvo na tej ladji, zato da bi imela lahko *ti* nekoč lepše življenje? *Ona* je bila *polna* upanja. Midva z mami sva polna upanja.« Zdaj je bil dovolj blizu, da bi se lahko objela, če bi hotela. »Zakaj se ga ne moreš vsaj malo nalesti?«

Videti je bil tako ljubeč, tako zaskrbljen, da mu nisem mogla povedati, le kako bi mu lahko? Kako bi mu lahko povedala, da mi gre že zven te besede grozno na živce?

Upanje. V konvoju so vsi govorili samo o tem, še posebno potem, ko smo bili vse bliže. Upanje, upanje, upanje.

Na primer: »Upam, da bo tam ugodno podnebje.« In to od ljudi, ki v resnici nikoli niso izkusili podnebja razen tistega v čutno zaznavnih videih.

Ali: »Upam, da bodo tam zanimive živali.« Od ljudi, ki poznajo samo Lumpusa in Bunkusa, ladijska mačka na *Delti*. Deset tisoč zamrznjenih zarodkov ovc in krav ne šteje.

In: »Upam, da bodo domorodci prijazni.« To vedno rečejo v smehu, ker naj domorodcev sploh ne bi *bilo*, vsaj sodeč po podatkih vesoljskih sond ne.

Vsi so kaj upali, govorili o novem življenju in vsem, kar *upajo*, da jim bo to prineslo. Svež zrak, kar koli to že pomeni. Pravo težnost namesto umetne, ki se je vsake toliko pokvarila (in seveda nihče, starejši od petnajst let, ne bi priznal, da je bilo takrat v resnici prav zabavno). Vso to prostranost, ki jo bomo dobili, vse nove ljudi, ki jih bomo spoznali, ko jih bomo prebudili, ne da bi se zmenili za tisto, kar se je zgodilo prvotnim naseljencem, ker smo *toliko* bolje opremljeni, da se nam nikakor ne more zgoditi nič hudega.

Vse to upanje, jaz pa sem zdaj stala tukaj, prav na pragu tega novega sveta, zazrta v temo in prva ga bom zagledala, prva ga bom pozdravila, ko bomo izvedeli, kakšen je v *resnici*.

Ampak kaj, če?

»Zato ker upanje vzbuja strah?« je vprašal oče.

Presenečeno sem ga pogledala. »Se tudi tebi tako zdi?«

Ljubeče se mi je nasmehnil. »Upanje je *strašno*, Viola,« je pritrdil. »Tega noče nihče priznati, vendar je res.«

Spet sem začutila, da se mi rosijo oči. »Kako pa ga potem lahko *prenašaš*? Kako lahko sploh *pomisliš* na to? Zdi se mi tako nevarno. Zdi se mi, da boš kaznovan, če samo pomisliš, da si ga zaslužiš.«

Čisto rahlo se je dotaknil moje roke. »Zato, Viola, ker je življenje brez tega še veliko *strašnejše*.«

Znova sem zadušila solze. »Torej mi praviš, da lahko izberem samo, na kakšen način se bom do smrti tresla od strahu?

Zasmejal se je in razširil roke. »In končno nasmešek,« je rekel.

In res me je objel.

In jaz sem mu dovolila.

Ampak v mojih prsih je bil še vedno strah, jaz pa nisem vedela, katere vrste je. Strah z upanjem ali strah brez tega.

* * *

Zdi se mi, da mine cela večnost, preden odpnem pas. To je težko, če z glavo navzdol visiš na njem. Ko se končno razklene, padem s stola in zdrsnem po steni kabine, za katero se zdi, da se je zvila navznoter.

»Mami,« jo pokličem in se splazim k njej.

Z obrazom navzdol leži na tistem, kar je bil prej strop, in noge ima tako zvite, da jih ne morem gledati.

»Viola?« se znova oglasi.

»Tukaj sem, mami.« Odrinem stvari, ki so padle nanjo, vse kartoteke in tablice, vse, kar se je polomilo, ko smo se kotalili, vse, kar ni bilo privezano, kar se je razletelo na koščke ...

S hrbta ji potegnem velik kos pločevine ...

In zagledam ...

Pilotski stol se je izruval iz tal, zadnja plošča se je odtrgala in spremenila naslonjalo v kovinsko črepinjo ...

Črepinja, ki se je mami zarila naravnost v hrbtenico ...

»Mami?« me stiska v grlu, ko poskušam bolj odmakniti pločevino.

Toda ko jo premaknem, zakriči, kot da me sploh ni ...

Odneham.

»Viola?« se še enkrat prepriča in lovi sapo. Njen glas je visok, pretrgan. »Si to ti?«

»Tukaj sem, mami,« rečem in se uležem zraven nje, da se lahko približam njenemu obrazu. Odrinem zadnji košček stekla, ki ji zakriva lice, in zagledam njeno oko, ki se divje ozira ...

»Ljubica,« reče.

»Mami,« zajokam in pometem z nje še nekaj stekla. »Povej mi, kaj naj naredim, mami.«

»Ljubica, si ranjena?« vpraša piskajoče in trepetaje, kot da ne more zajeti sape.

»Ne vem,« odgovorim. »Mami, se lahko premikaš?«

Položim ji roko pod ramo, da bi jo dvignila, a spet tako zakriči, da kriknem še jaz, zato jo spustim nazaj, tako kot je ležala, na trebuhu, na stropu, s kovinsko črepinjo v hrbtu. Iz rane ji počasi curlja kri, kot da ni nič posebnega, in vse okrog naju je polomljeno, polomljeno, polomljeno.

»Tvoj oče,« zasope.

»Ne vem,« povem. »Požar ...«

»Oče te je imel rad,« reče.

Obmirujem in jo pogledam. »Kaj?«

Vidim, da premika roko, da se jo trudi izvleči izpod telesa, zato jo nežno primem v svojo dlan. »Tudi jaz te imam rada, Viola,« doda.

»Mami. Ne govori tako ...«

»Poslušaj, ljubica, poslušaj me.«

»Mami!«

»Ne, poslušaj ...«

Zakašlja in pri tem jo tako zaboli, da spet zakriči; tesneje jo primem za roko in komaj se zavedam, da kričim skupaj z njo.

Umolkne, spet začne sopsti in njeno oko se zazre vame, tokrat bolj izostreno, kot bi se zelo trudila, kot se še nikoli v življenju ne bi tako močno trudila za nič drugega. »Prišli bodo pote, Viola.«

»Mami, nehaj, prosim ...«

»Usposabljala si se,« nadaljuje. »Ostani živa. Samo živa ostani, Viola Eade, slišiš?« Zdaj govori vse glasneje, čeprav v njenem glasu slišim bolečino.

»Mami, saj ne boš umrla ...«

»Vzemi moje upanje, Viola,« mi prigovarja. »Vzemi tudi očetovo. Dajem ti ga, prav? Dajem ti svoje upanje.«

»Mami, ne razumem ...«

»Reci, da ga boš vzela, ljubica. Povej mi to.«

Stiska me v grlu in mislim, da jokam, občutek imam, da je vse nepovezano, jaz pa sem tukaj, mamó držim za roko v strmoglavljeni vesoljski ladji na prvem planetu, na katerega sem kdaj stopila, sredi noči vidim skozi razpoko v trupu in ona umira, *umira*, jaz pa sem bila že mesece tako grozna do nje ...

»Reci, Viola,« me šepetaje roti, »prosim.«

»Vzela ga bom,« ji obljubim. »Vzela bom tvoje upanje. Imam ga, prav? *Mami?*«

Vendar ne vem, ali me sliši ...

Ker me njena roka ne stiska več.

In potem se nekaj zgodi, nekaj, zaradi česar je vse *zdaj*, nekaj, kar odreže vso preteklost, konvoj in vsi v njem izginejo in minejo, ostanem samo jaz, tukaj, *zdaj*, tako hitro, da se zdi neresnično.

Moj oče. Nesreča. Mama. Neresnično je.

Kot bi vse skupaj s sabo vred opazovala od daleč.

Gledam sebe, kako vstanem ob mami.

Gledam se, kako nekaj časa čakam v razbitini in ne vem, kaj naj naredim.

Dokler ne mine toliko časa, da je *nekaj* treba storiti, torej se opazujem, kako zlezem tja, kjer je počila stena pilotske kabine, in se prvič ozrem na planet.

Ozrem se v temo. V temo v temi. V temo, ki skriva stvari.

Stvari, ki jih slišim.

Živalski glasovi so slišati skoraj kot besede.

Gledam se, kako vstopam nazaj na ladjo, stran od teme, medtem ko mi razbija srce.

Potem očitno trenem z očmi in že se zagledam, kako odmikam polomljeno ploščo pred strojnico.

Še bolj od daleč se vidim, kako najdem očeta, morasto ožganega od prsi navzdol in z grozljivo rano na čelu, zaradi katere bi tako ali tako umrl.

Opazujem se, medtem ko skozme teče hlad, medtem ko me tako zebe, da ne morem niti jokati ob mrtvem očetu.

Spet trenem in potem se znova zagledam ob mami v pilotski kabini, tesno si objemam kolena,

akumulatorske luči v ploščah utripajo in počasi pojemajo.

In potem se zunaj oglasi ptica ali nekaj ptici podobnega, nenavaden zvok, ki preglasi vse drugo in zveni skoraj kot beseda *len* ali *plen*.

In vrnem se za svoje oči.

Kajti zdaj zagledam nekaj, kar se je skotalilo predme.

Nekaj, kar je mama očitno vzela iz moje sobe in prinesla v kabino, nekaj, kar bi mi dala, takoj ko bi pristali. V prsih, nekje daleč, daleč stran, me neznosno stisne.

Tam v razbitini.

Bradleyjevo darilo.

Še vedno je zavito, po dolgih mesecih, celo po mojem rojstnem dnevu. Vse se še vedno zdi nemogoče, kot v sanjah, zakaj ga torej ne bi odprla? Zakaj ne bi bilo to tisto, kar bom na tem planetu najprej naredila, če sta tako hotela mama in oče?

Poberem ga, slečem strgani ovojni papir in ga odprem prav takrat, ko zmanjka elektrike iz akumulatorjev, da ostanem v popolni temi.

Ampak nič hudega.

Nič hudega, ker sem že videla, kaj je notri.

Tema je tako gosta, da se moram pretipati iz razbitine, še vedno omotična, še vedno kot v sanjah, tako popolna tema, da je skoraj tako, kot bi spala. Vendar imam v rokah Bradleyjevo darilo.

Stopim na tla planeta in noga se mi za kakih deset centimetrov ugrezne v vodo.

Močvirje.

Saj res. Ciljali smo na močvirje.

Hodim naprej, noge mi včasih obtičijo v blatu, a hodim naprej.

Hodim, dokler tla malo stran od ladje ne postanejo trdnejša.

Oči se mi prilagajajo in zagledam majhno jaso, obdano z drevesi, nebo nad mano pa je polno zvezd,

mimo katerih sem še pravkar letela.

Okrog sebe slišim še več živali in prisežem, da je slišati, kot bi resnično *govorile*, zato domnevam, da sem gotovo še v šoku.

Večinoma je samo tema.

Samo tema je, ki me objema.

In prav temu je bilo namenjeno Bradleyjevo darilo.

Sredi dvignjene jase je dovolj suh kotic, ne najbolj, ne popolnoma, toda dovolj. Tu odložim darilo, začnem tipati okrog sebe za vejicami in listjem, nabere nekaj vlažnih pesti in jih naložim nanj.

Pritisnem na gumb na darilu in se umaknem.

Vlažni listi in vejice se takoj vžgejo.

In pred mano posveti luč.

Svetloba čez jasico, luč, ki se odbija od ladijske kovine, soj, v katerem sem tudi jaz, ki stojim tam.

Luč ognja.

Bradley mi je dal netilno škatlo. Tako, ki zaneti ogenj skoraj kjer koli, v skoraj vseh razmerah, s skoraj katerim koli kurivom.

Zaneti ga in naredi svetlobo, da mi bo pomagala v temi.

Nekaj časa samo bolščim vanj, dokler ne začutim, da drgetam, ter se usedem bliže k ognju in naposled odvrnem pogled.

Kar pa traja dolgo dolgo.

Za zdaj vidim samo ogenj.

Kmalu bom morala pogledati, koliko hrane mi je ostalo za preživetje. Kmalu bom morala pogledati, ali je preživel kak kos komunikacijske opreme, da bom lahko poskusila navezati stik s konvojem.

Kmalu bom morala odnesti očetovo in mamino truplo in ju ...

Ampak to bo kmalu, to ni zdaj ...

Zdaj je samo ogenj iz netilne škatle.

Zdaj je le drobna luč v temi.

Kar koli se bo zgodilo potem, lahko počaka.

Ne vem prav dobro, kaj je govorila mama, ne vem, ali lahko upanje nekomu res daš, ali ga lahko *vzameš*.

Toda rekla sem, da ga bom vzela, da ga *vzamem*.

In tako sedim pred Bradleyjevim ognjem na površju temnega temnega planeta in imam njuno upanje, če že nimam svojega.

Nimam pa upanja, da bo to dovolj.

In takrat v zraku zagledam svetlikanje, na nebu nad sabo in za sabo. Obrnem se in opazujem, kako na tem planetu vzhaja sonce, in se zavem, da je jutro, da sem se prebila do jutra.

Da sem imela dovolj upanja, da sem preživela do jutra.

Dobro, si mislim.

Dobro.

In začnem razmišljati, kaj moram narediti zdaj.

© Patrick Ness, 2009

Zgodba je nastala v okviru Booktrustovega programa za organizacijo pisateljskih rezidenc.